

**NASTAVNO-NAUČNOM VEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA,
UNIVERZITETA U BEOGRADU**

Na sednici nastavno-naučnog veća Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, održanoj 19. decembra 2024. godine odobrena je komisija za ocenu doktorske disertacije MILICE NINKOVIĆ pod nazivom „SOCIAL-IDENTITY INTERVENTIONS FOR INTERGROUP BIAS REDUCTION: SYSTEMATIZATION AND RECOMMENDATIONS FOR THE IMPROVEMENT OF PROCEDURES”. Komisija je ocenila doktorsku disertaciju i podnosi sledeći:

IZVEŠTAJ O DOKTORSKOJ DISERTACIJI

Osnovne informacije o kandidatu i disertaciji

Milica Ninković rođena je 14.8.1992. u Beogradu. Osnovne akademske studije psihologije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu upisala je 2013, a završila 2017. godine sa prosečnom ocenom 9.11. Iste godine upisala je master akademske studije psihologije, koje je završila 2018. sa prosečnom ocenom 10. Master rad pod naslovom „Da li grupe sa dualnim identitetom mogu biti most između grupa koje predstavljaju: slučaj etnički mešoviti brakova” pod mentorstvom Iris Žeželj odbranila je sa najvišom ocenom.

Kandidatkinja je u decembru 2018. upisala doktorske akademske studije psihologije na Odeljenju za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Položila je sve ispite sa prosečnom ocenom 9.67. Na sednici Univerzitetskog Veća naučnih oblasti društveno-humanističkih nauka održanoj 26.10.2021. odobren je predlog teme doktorske disertacije „Socijalnoidentitetske intervencije za redukciju međugrupnih pristrasnosti: sistematizacija i predlozi za unapređenje procedura / Social-identity interventions for intergroup bias reduction: Systematization and recommendations for the improvement of procedures”.

Od aprila 2019. kandidatkinja je zaposlena na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu kao istraživačica, a od oktobra iste godine angažovana je u nastavi na predmetima Psihometrija 1 i Psihometrija 2. Bila je angažovana na nekoliko međunarodnih i nacionalnih projekata: MINDtheGEPs (Horizon 2020), Reason4Health (Fond za nauku) i DigiFolk (Erasmus+). Članica je Evropske asocijacije socijalnih psihologa (EASP), Međunarodnog društva sa političku psihologiju (ISPP) i Društva psihologa Srbije. Usavršavala se na studijskom boravku u Univerzitetu u Utrehtu (februar-mart 2020), za koji je dobila stipendiju EASP, kao i na letnjoj školi u organizaciji EASP (2022).

Kandidatkinja je članica LIRA laboratorije u okviru Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Autorka je i koautorica šest naučnih članaka u kategorijama M21-M23 (između ostalog, publikovala je i svoj master rad u časopisu *Self and identity*, prestižnom za istraživačku

oblast međugrupnih odnosa), po jednog poglavlja u međunarodnom (M14) i nacionalnom (M54) zborniku, kao i više od 20 radova prezentovanih na naučnim skupovima u zemlji i inostranstvu.

Doktorska disertacija Milice Ninković ima 204 strane. Spisak referenci sadrži 205 unosa. Tekst uključuje 36 tabela i 11 ilustracija i grafikona, kao i 14 dodataka sa materijalima korišćenim u istraživanju i dodatnim statističkim podacima i analizama.

Problem i ciljevi istraživanja

Međugrupne pristrasnosti predstavljaju tendenciju ljudi da grupe kojima pripadaju (pripadničke grupe) procenjuju pozitivnije u odnosu na grupe kojima ne pripadaju (nepripadničke grupe). Iako je ova tendencija posledica neizbežnog kognitivnog procesa socijalne kategorizacije, međugrupne pristrasnosti mogu imati izražene posledice po pojedince, pre svega u vidu diskriminacije na osnovu grupne pripadnosti. Kao takve, predstavljaju centralnu oblast proučavanja psihologije međugrupnih odnosa. U okviru ove istraživačke linije razvijene su brojne intervencije koje bi dovele do smanjenja pristrasnosti. Jedna grupa ovih intervencija oslanja se na preispitivanje granica grupne pripadnosti i redefinisane socijalnog identiteta (npr. čineći različite pripadničke grupe vidljivijim ili uvođenjem nadređenog identiteta), te se nazivaju socijalnoidentitetskim intervencijama. Kandidatkinja se u disertaciji fokusira na ove intervencije, naglašavajući određene specifičnosti kada je u pitanju istraživanje njihovih efekata. Kandidatkinja argumentuje da socijalnoidentitetske intervencije spadaju u grupu takozvanih *mekih* (eng. *light touch*) intervencija, nazvanih tako zbog toga što im je primena relativno jednostavna i nije resursno zahtevna. Jednostavnost ovih intervencija odlikava se i u činjenici da za njihovu primenu nije neophodno da se ispitanici na bilo koji način direktno izlažu članovima drugih grupa, već umesto toga dobijaju informacije o drugim grupama koje bi trebalo da ublaže opaženu udaljenost i razlike između grupa i posledično smanje pristrasnosti. Kandidatkinja argumentuje da je, upravo zbog ovakvog načina primene, testiranje socijalnoidentitetskih intervencija podložno specifičnim metodološkim greškama koje mogu dovesti do pogrešnog tumačenja dobijenih rezultata. Stoga, kao centralno pitanje testiranja intervencija, kandidatkinja postavlja njihovu uverljivost (eng. *plausibility*). Drugim rečima, smatra da je preduslov da intervencije ovog tipa uopšte budu smislene, da ispitanici zaista i poveruju da su informacije koje su naučili o drugoj grupi istinite.

Cilj disertacije bio je da doprinese razumevanju uloge procenjene uverljivosti sadržaja u socijalnoidentitetskim intervencijama. Kroz tri seta studija, kandidatkinja proverava 1) da li se uverljivost tipično meri i kako se tretira u prethodnim istraživanjima, 2) koliko su procene uverljivosti povezane sa različitim individualnim osobinama ispitanika, i 3) da li uspešnost intervencija zavisi i ako da na koji način zavisi od njihove procenjene uverljivosti.

Prva studija predstavlja sistematski pregled i analizu studija koje su proveravale uspešnost socijalnoidentitetskih intervencija za smanjenje međugrupnih pristrasnosti.

Druga studija sastoji se od četiri eksperimenta (pilot + eksperimenti 1-3). U ova četiri eksperimenta kandidatkinja kao reprezentativni primer socijalnoidentitetskih intervencija koristi dve forme dualnoidentitetske intervencije, koje za cilj imaju da smanje međugrupne pristrasnosti

posredstvom informisanja ispitanika o dualnom identitetu manjinskih grupa (grupe poveznice, eng. *gateway groups*; Levy et al., 2017). U pilot eksperimentu, kandidatkinja ispituje zbog čega su ispitanici skloni da sadržaj intervencije procene kao relativno (ne)uverljiv, koristeći kako kvalitativne, tako i kvantitativne pokazatelje. Dodatno, u ovom eksperimentu kandidatkinja proverava na koji način je procenjena uverljivost intervencije povezana sa individualnim razlikama u a) političkoj orijentaciji, b) snazi etničke identifikacije, c) zauzimanja perspektive drugih grupa i d) opaženoj međugrupnoj pretnji. U eksperimentima 1-3, kandidatkinja poredi dve dualnoidentitetske intervencije spram njihove uverljivosti i stepena opažanja dualnog identiteta grupe poveznice, i to u tri postkonfliktna društvena konteksta: Srbija, Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska. Dodatno, u ova tri eksperimenta kandidatkinja proverava da li je odnos individualnih razlika i procenjene uverljivosti sličan u sva tri konteksta.

Treća studija sastoji se od dva eksperimenta (eksperimenti 4 i 5) čiji je cilj provera odnosa procenjene uverljivosti i uspešnosti intervencija da smanje pristrasnost. U ova dva eksperimenta kandidatkinja koristi iste dve intervencije kao u eksperimentima 1-3, a eksperimenti su sprovedeni u društvenom kontekstu Srbije (eksperiment 4) i Federacije Bosne i Hercegovine (eksperiment 5).

Kratak opis sadržaja disertacije

Disertacija se sastoji iz osam celina.

U *Theoretical background: Social identity and intergroup relations* kandidatkinja daje opšti pregled Teorije socijalnog identiteta i srodnih teorija, obuhvaćenim krovnim terminom *socijalnoidentitetski pristup*, i njihovu ulogu u istraživanjima međugrupnih odnosa

U *Social-identity approach to intergroup bias reduction* kandidatkinja se fokusira na modele smanjenja međugrupnih pristrasnosti koji se koriste socijalnoidentitetskim pristupom. Nakon pregleda postojećih modela, kandidatkinja u ovom poglavlju diskutuje metodološke probleme sa kojima se istraživanja fokusirana na socijalnoidentitetski pristup susreću, pri čemu posebno analizira specifičnosti socijalnoidentitetskih intervencija kao *mekih* intervencija. Kandidatkinja ovde argumentuje probleme uverljivosti sadržaja intervencija, sa posebnim osvrtom na ulogu prethodnih uverenja ispitanika u proceni uverljivosti. Na kraju ovog poglavlja, kandidatkinja iznosi probleme i ciljeve istraživanja, kao i opšte hipoteze.

U *Study 1: A systematic review of plausibility and manipulation checks use in testing social-identity interventions* kandidatkinja opisuje sistematski pregled i analizu postojećih studija koje koriste socijalnoidentitetske intervencije za smanjenje međugrupnih pristrasnosti.

U *Study 2: Plausibility and effectiveness of two dual-identity interventions* kandidatkinja najpre opisuje metod i rezultate pilot eksperimenta, a zatim navodi specifične hipoteze za eksperimente 1-3 koje su informisane pilot eksperimentom. Nadalje, kandidatkinja detaljno opisuje društveni kontekst i metod eksperimenata 1-3, a nakon toga njihove rezultate. Na kraju ovog poglavlja, kandidatkinja sumira i diskutuje rezultate eksperimenata 1-3.

U *Study 3: Outcomes of the two dual-identity interventions and their relationship with interventions' plausibility* kandidatkinja izlaže hipoteze za eksperimente 4-5 informisane

prethodnom serijom eksperimenata. Zatim opisuje metod i rezultate eksperimenata 4-5, i na kraju diskutuje njihove rezultate.

U odeljku *General discussion* kandidatkinja diskutuje sumirane nalaze eksperimenata u kontekstu socijalnoidentitetskog pristupa. Poseban fokus kandidatkinja stavlja na pitanje uverljivosti intervencija kao ishoda interakcije samog sadržaja intervencije i uverenja ispitanika kojima je ona izložena. Nakon toga, kandidatkinja iznosi ograničenja studije. Na kraju, kandidatkinja iznosi niz preporuka za buduća istraživanja proisteklih iz rezultata sprovedenih eksperimenata, posebno se fokusirajući na značaj društvenog konteksta i upotrebljivost socijalnoidentitetskih intervencija u praksi.

Poslednja dva odeljka, *Literature* i *Appendices*, sadrže spisak referenci i priloge.

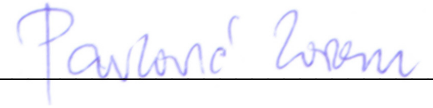
Naučni doprinos istraživanja

Kandidatkinja u svojoj disertaciji vešto kombinuje sistematsku analizu relevantne literature, korelacioni i eksperimentalni istraživački pristup. Detaljan pregled razvoja teorije socijalnog identiteta i srodnih savremenih teorija koje su iz nje nastale, biće vrlo koristan vodič kroz ovu oblast, kako studentima, tako i istraživačima koji sa njom još nisu u dovoljnoj meri upoznati sa oblašću ili najnovijim razvojem u oblasti. Uža istraživačka zajednica koja se bavi socijalno-identitetskim intervencijama imaće koristi od kritičke analize standardnih metodoloških praksi u oblasti, posebno specifičnosti “mekih intervencija” i njihove različite efikasnosti za različite grupe ispitanika - aspekti koji su mahom zanemareni a ključni za kvalitet istraživačkih nalaza o efikasnosti intervencija. Iz ovih analiza kandidatkinja formuliše niz preporuka za standardizaciju procene validnosti i pouzdanosti intervencija. U seriji pažljivo dizajniranih i statistički sofisticirano analiziranih eksperimentalnih studija, koja uključuje pilot istraživanje i pet međusobno komplementarnih eksperimenata, osvetljava ključnu ulogu interakcije između sadržaja intervencija i uverenja učesnika u postizanju željenih ishoda, ističući važnost kreiranja intervencija tako da odgovaraju okruženju. Disertacija daje značajan doprinos unapređenju teorijskih i metodoloških osnova socijalnoidentitetskog pristupa i razvija preporuke za povećanje efikasnosti intervencija orijentisanih na smanjenje međugrupnih pristrasnost i u konačnici građenje inkluzivnijeg društva. Posebno je važno naglasiti zrelost sa kojom kandidatkinja pristupa ovom zadatku, svesna kako metodoloških, tako i društvenih dometa socijalnopsiholoških intervencija, ali istovremeno spremna da radi na njihovom unapređenju i adaptaciji na različite kulturne i društvene kontekste.

Zaključak

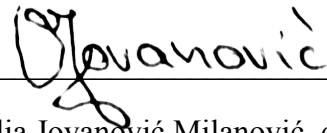
Imajući u vidu sve napred rečeno, komisija predlaže Nastavno-naučnom veću Filozofskog fakulteta da prihvati njenu pozitivnu ocenu i dozvoli kandidatkinji MILICI NINKOVIĆ da javno brani svoju doktorsku disertaciju pod nazivom „SOCIAL-IDENTITY INTERVENTIONS FOR INTERGROUP BIAS REDUCTION: SYSTEMATIZATION AND RECOMMENDATIONS FOR THE IMPROVEMENT OF PROCEDURES”.

U Beogradu, 20.1.2025.

Dr Zoran Pavlović, redovni profesor,
Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet

Dr Olja Jovanović Milanović, docentkinja,
Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet

Dr Marija Branković, naučna saradnica i vanredna profesorka
Univerzitet u Beogradu, Institut za filozofiju i društvenu teoriju
Univerzitet Singidunum, Fakultet za medije i komunikaciju